

8.2.2007

Dnro 1433/4/05

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Håkan Stoor

POTILASTIETOIHIN LIITTYVIEN LOKITIETOJEN ANTAMINEN

1

KANTELU

Kantelija arvosteli eduskunnan oikeusasiamiehelle 9.5.2005 osoittamassaan kirjeessä A:n kaupungin sosiaali- ja terveystoimen tietosuojasta vastaavan ylilääkärin ratkaisua hänen tiedonsaantipyyntöönsä. Kantelija oli pyytänyt saada tarkastaa sähköisesti tallennettujen potilastietojensa käyttöön liittyvät lokitiedot.

3

RATKAISU

Katson A:n kaupungin sosiaali- ja terveystoimen tietosuojasta vastaavan ylilääkärin menetelleen julkisuuslain ja hallintolain neuvontavelvollisuuden vastaisesti siinä, että hän ei ohjannut kantelijaa yksilöimään pyyntöään siten, että pyyntö olisi voitu käsitellä julkisuuslain mukaan. Tarvittaessa ylilääkärin olisi myös tullut ohjata kantelijaa siinä, millä tavalla hän saattoi saada tietopyyntöönsä viranomaisen kirjallisen ratkaisun.

4

PERUSTELUT

4.1

Tapahtumat

Kantelija pyysi kirjeellään 5.4.2005 saada tarkastaa potilasasiakirjojihinsa liittyvät lokitiedot. Hän esitti, että häntä oli hoidettu väärällä diagnoosilla, josta ei ollut voinut saada tietoa kuin ilman lupaa katsotuilla potilastiedoilla. Hän epäili diagnoosin tulleen myöhemmin poistetuksi sekä paperitiedoista että sähköisestä potilaskertomuksesta. Hän halusi tietää, kuka oli katsonut hänen potilastietojaan ilman hänen lupaansa.

A:n sosiaali- ja terveystoimen tietosuojasta vastaava ylilääkäri vastasi 13.4.2005 kantelijan kirjeeseen. Kirjeen mukaan lokitiedot eivät kuulu normaalin tarkastusoikeuden piiriin, joten tietoja ei voitu antaa hänelle. Vastauksessa todettiin edelleen, että hoitohenkilökunnan ei ole mahdollista muuttaa tai poistaa sähköiseen sairauskertomukseen kuitattua tietoa niin, että vanha teksti ei jäisi näkyviin. Kantelijan osalta löytyi vain yksi keuhkoröntgenlähetettä koskeva tieto, joka oli virheellisenä korjattu. Tämän suhteen lokitiedosto ei tuonut lisätietoa.

4.2

Ylilääkärin menettelyn arviointi

Tässä jaksossa mainitut keskeiset oikeussäännöt ovat tämän päätökseen liitteenä.

4.2.1

Yleistä

Lokin avulla tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on valvoa ja tarvittaessa reagoida rekisteröidyn turvaksi, että rekisteröityjä koskevia henkilötietoja käsitellään annettujen ehtojen, määräysten ja lain mukaisesti. Lokia voidaan käyttää myös tilastotarkoitusta varten esimerkiksi tietoliikenteen kapasiteetin seurantaan, kustannusten jakoon eri toimipisteille tai toimintayksiköille ja teknisten ongelmien selvittämiseen (Tietosuojavaltuutetun toimisto: Käyttäjälokien tietojen käsittely henkilötietolain mukaan. Asiaa tietosuojasta 1/2003, 10.2.2003, s. 3).

Potilaan lokitietojen tarkastamisesta ei toistaiseksi ole voimassa yleistä lainsäädäntöä. Oikeus tarkastaa lokitietoja koskee vain niiden toimintayksikköjen potilaita, joiden potilastietoja käsitellään sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun kokeilusta annetun lainsäädännön (811/2000, 1225/2003 ja 1262/2006) tarkoittamalla tavalla. Tämän lainsäädännön mukaan rekisteröidyllä on salassapitosäännösten estämättä oikeus, sen lisäksi mitä henkilötietolaissa säädetään rekisteröidyn tarkastusoikeudesta, saada tietää kuka on käyttänyt tai kenelle on luovutettu häntä koskevia viitetietoja.

A:n kaupungin sosiaali- ja terveystoimesta saadun tiedon mukaan saumattoman palveluketjun kokeilulakia ei sovelleta kaupungin ylläpitämään potilastietojärjestelmään.

Eduskunta on nyttemmin 22.12.2006 hyväksynyt lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (EV 232/2006 vp.). Lain 18 §:n mukaan asiakkaalla on oikeus saada asiakastietojensa käsittelyyn liittyvien oikeuksiensa selvittämistä tai toteuttamista varten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen antajalta kirjallisesta pyynnöstä viivytyksettä lokirekisterin perusteella maksutta tieto siitä, kuka on käyttänyt tai kenelle on luovutettu häntä koskevia tietoja sekä mikä on ollut käytön tai luovutuksen peruste. Tämä laki tulee voimaan 1.7.2007.

4.2.1

Lokitietojen tarkastaminen henkilötieto- ja julkisuuslain mukaan

Edellä mainittu Tietosuojavaltuutetun toimiston julkaisu Käyttäjälokien tietojen käsittely henkilötietolain mukaan sisältää seuraavan ohjeen lokitietojen tarkastamisesta:

Henkilötietolain mukainen tarkastusoikeus koskee rekisteröityä itseään koskevia

henkilötietoja. Rekisterin suojaamiseksi toteutettuun lokiin tallentuu tietoja henkilötietoja käsittelevistä muista henkilöistä. Näin ollen tarkastusoikeus on vain henkilötietoja käsittelevillä henkilöillä itseään koskeviin tietoihin. Rekisteröity voi tilanteessa, jossa on perusteltu syy epäillä rikosta, saattaa asian tietosuojavaikuttetun tai poliisin tutkittavaksi.

Rekisteröity (esim. asiakas tai potilas), jonka eduksi lokijärjestelmä on luotu, voi olla oikeutettu saamaan tietoonsa sen, kuka häntä koskevia tietoja on käsitellyt julkisuuslain asianosaiselle kuuluvan tiedonsaantioikeuden nojalla.

Vastaava ohje sisältyy A:n kaupungin sosiaali- ja terveystoimen johtoryhmän 18.1.2005 antamiin potilastietojen käsittelyä koskeviin ohjeisiin.

4.2.2

Arviointi

Ylilääkäri epäsi siis kirjeellään 13.4.2005 kantelijan tarkastusoikeuden henkilötietolain mukaan. Ylilääkäri on selvityksessään esittänyt, että tarkemmin määrittelemätön, mihinkään hoitojaksoon kohdistumaton epäily diagnoosien muuttamisesta ei hänen arvionsa mukaan riittänyt täyttämään julkisuuslain asianosaisuusoikeuden kriteereitä.

Nähdäkseni ylilääkärin päätös evätä lokitietojen tarkastusoikeus henkilötietolain mukaan vastaa yleistä käsitystä tarkastusoikeuden sisällöstä. Hän on siten tehnyt päätöksensä harkintavaltansa puitteissa.

Kuten edellä on käynyt ilmi, kantelijalla saattoi kuitenkin olla oikeus tarkastaa lokitiedot julkisuuslain mukaan. Olen ylilääkärin kanssa samaa mieltä siitä, että kantelijan 5.4.2005 esittämä pyyntö oli sillä tavalla yksilöimätön, että siitä ei käynyt ilmi, miltä ajalta hän halusi tarkastaa lokitiedot. Julkisuuslain 13 §:ssä säädetäänkin, että pyyntö saada tieto viranomaisen asiakirjan sisällöstä on yksilöitävä riittävästi siten, että viranomainen voi selvittää, mitä asiakirjaa pyyntö koskee.

Tältä osin katson kuitenkin, että ylilääkärin olisi tullut ohjata kantelijaa yksilöimään pyyntönsä siten, että se olisi voitu käsitellä julkisuuslain mukaan. Julkisuuslain 13 §:ssä säädetään, että tiedon pyytäjää on diaarin ja muiden hakemistojen avulla avustettava yksilöimään asiakirja, josta hän haluaa tiedon. Neuvontavelvollisuudesta säädetään myös hallintolain 8 §:ssä.

Jos ylilääkärin mielestä tietoja ei pyynnön mahdollisen yksilöimisenkään jälkeen olisi voitu antaa, hänen olisi mielestäni tullut noudattaa julkisuuslain 14 §:ssä säädettyä menettelyä. Säännös koskee asiakirjan antamisesta päättämistä. Sen mukaan asiakasta on neuvottava siinä, millä tavalla hän voi saada tietopyyntöönsä viranomaisen kirjallisen ratkaisun. Tämän ratkaisun hakija voi halutessaan saattaa muutoksenhakuviranomaisen käsiteltäväksi. Tämä menettely vastaisi myös perustuslain 21 §:n säännöstä, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Koska ylilääkäri ei ohjannut kantelijaa edellä kerrotulla tavalla, katson hänen menetelleen julkisuus- ja hallintolain neuvontavelvollisuuden vastaisesti.

5

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3 ja 4.2 esittämäni käsitykseni ylilääkäriin sekä A:n kaupungin sosiaali- ja terveystoimen apulaiskaupunginjohtajan tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

LIITE

Sovelletut oikeusohjeet

Suomen perustuslaki

Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta seuraavaa: Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Henkilötietolaki (523/1999)

Henkilötietolain 26 §:ssä säädetään tarkastusoikeudesta seuraavaa: Jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus tiedon etsimiseksi tarpeelliset seikat ilmoitettuaan saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu tai, ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999, julkisuuslaki)

Julkisuuslain 11 §:ssä säädetään asianosaisen oikeudesta tiedonsaantiin seuraavaa. Hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (asianosainen), on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn.

Julkisuuslain 13 §:ssä säädetään asiakirjan pyytämisestä seuraavaa: Pyyntö saada tieto viranomaisen asiakirjan sisällöstä on yksilöitävä riittävästi siten, että viranomainen voi selvittää, mitä asiakirjaa pyyntö koskee. Tiedon pyytäjää on diaarin ja muiden hakemistojen avulla avustettava yksilöimään asiakirja, josta hän haluaa tiedon.

Säännöksen 2 momentissa säädetään, että pyydettäessä saada tieto salassa pidettävästä asiakirjasta taikka viranomaisen henkilörekisteristä tai muusta asiakirjasta, josta tieto voidaan luovuttaa vain tietyin edellytyksin, tiedon pyytäjän on, jollei erikseen toisin säädetä, ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus sekä muut

tietojen luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat sekä tarvittaessa tiedot siitä, miten tietojen suojaus on tarkoitus järjestää.

Julkisuuslain 14 §:ssä säädetään asiakirjan antamisesta päättämisestä seuraavaa: Viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei 15 §:n 3 momentissa tai muualla laissa toisin säädetä. Valtuusto voi kunnan johtosäännöllä kuitenkin antaa tässä laissa tarkoitettuna viranomaisena toimivalle kunnalliselle toimielimelle oikeuden siirtää päättämässään laajuudessa asiakirjan antamista koskevaa viranomaisen ratkaisuvalltaa alaiselleen viranhaltijalle. Tiedon antamisesta asiakirjasta, joka on laadittu viranomaisen toimeksiantotehtävää suoritettaessa tai annettu toisen viranomaisen lukuun suoritettavaa tehtävää varten, päättää tehtävän antanut viranomainen, jollei toimeksiannosta muuta johdu. (23.6.2005/495)

Säännöksen 2 momentin mukaan tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu.

Säännöksen 3 momentissa säädetään, että jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on:

- 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy;
- 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi;
- 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä
- 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Säännöksen 4 momentin mukaan tässä pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Hallintolaki (434/2003)

Hallintolain 8 §:n 1 momentissa säädetään neuvonnasta seuraavaa: Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta.